

RAZGRNITEV PODATKOV ZEMLJIŠKEGA KATASTRA

Parcel je po katastrski evidenci 111122, lastnikov 18800, podatki pa se preverjajo

V oktobru 1990 je Izvršni svet Skupščine občine Grosuplje na predlog Geodetske uprave imenoval komisijo, katere predsednik je bil Tone Kogovšek z Odredka za splošne zadeve, njegova namestnica Marija Zajc iz Geodetske uprave, člani pa Jure Drnovšek in Fani Godec – prav tako iz Geodetske uprave – ter Drago Kastelic in Zdenka Kadunc iz Uprave za družbene prihodke. Naloga te komisije je bila, da vsem lastnikom in uzičevalcem zemljišč v občini Grosuplje predstavi katastrske podatke in njihovo povezavo v gospodinjstva, predstavitev pa naj bi pokazala skladnost podatkov z dejanskim stanjem ter dala osnovno za odpravo razlik; ob tej priliki pa naj bi bili ljudje tudi opozorjeni na dejanja, ki jih morajo opraviti sami, če hočejo imeti urejene lastninske in davčne zadeve.

Ze dolgo časa je jasno, da zemljiški kataster, ki je kljub svojim pomanjkljivostim edina evidenca, ki v celoti pokriva prostor Republike Slovenije, ne more biti samemu sebi namen, temveč lahko z določeno posodobitvijo predstavlja uporabno osnovo za nastavev geodetskega informacijskega sistema. Vedeti namreč moramo, da je bil zemljiški kataster pred 165 leti izdelan le za potrebe obdavčitve. To pomeni, da tak, kakršen je, ne more zadovoljevati potreb, ki jih sodobna družba od njega pričakuje. Premajhno merilo, neposredno na terenu izdelani načrti brez numerične podlage, ki bi zagotavljala podatke za natančno vzpostavljajoče lastniških mej, izdelava načrtov in projekcij, ki ni upoštevala ukrivljenosti zemlje – vse to so pomanjkljivosti, ki otežujejo vključitev grafičnega dela zemljiškega katastra v sodobne prostorske informacijske sisteme. Za tiste čase, ko je bila nastavljen, pa je bila evidenca zemljiškega katastra izjemno obsežna in zahtevna naloga, za katero je država, ko je ugotovila njeno potrebnost, zagotovila tako denar kot kadre.

Pa ni samo zastarela vsebina vzrok premajhne uporabnosti zemljiškega katastra. Treba je povedati, da se je država (oziroma njene pravne naslednice), ki je našla velikansko vsoto za nastavev te evidence, vedla bistveno bolj mačehovsko pri njenem vzdrževanju. Kadri, ki naj bi vzdrževanje opravljali, so bili slabi. V začetku tega stoletja so bile opravljene obsežne meritve, ko so bile razdeljene nekdanje grofovske posesti in skupne vaške lastnine, opravljali pa so jih priučeni zemljemerci, kar je bistveno pokvarilo prvotno kvaliteto načrtov. V času med leti 1941 in 1951 pa kataster praktično ni bil vzdrževan, to pa se mu še danes pozna.

Geodetska upravna služba se je sploh dolgo vrsto let premoal ukvarjal z njegovo obnovo. Vzrokov je bilo več: velikanska količina podatkov, ki jih je bilo treba vzdrževati ročno, (velikost te evidence kaže podatek, da obsega 111122 parcel in 18800 lastnikov) pomanjkanje tehniških sredstev pa tudi koncepta za sodobnejše vzdrževanje, pomanjkanje kadrov in denarja za te namene pa tudi dejstvo, da ta služba poleg vzdrževanja zemljiškega katastra opravlja tudi storitve za stranke, kar je pomembna posebnost v upravni službi. Geodetska služba je tudi razdrobljena po občinah, kjer je odvisna od njihove finančne moči in posluha njihovih vodilnih mož za te namene, pri tem pa je v svojo pristojnost iz leta v leto dobivala nove evidence, ne da bi se število strokovnjakov ustrezno povečalo. Od geodetske upravne službe je družba pač vselej terjala več, kot je bila pripravljena plačevati za njeno vzdrževanje.

Prvi korak k posodabljanju zemljiškega katastra je pomenil prenos baze katastrskih podatkov na računalnik Zavoda SRS za statistiko leta 1968, kar pri vodenju ni prineslo kakega pomembnejšega napredka, je pa bistveno zmanjšalo čas, potreben za vzdrževanje, saj je bilo prej potrebno ob vsaki spremembi katastrskega dohodka le – tega izračunati ročno, pri čemer je morala občasno pomagati vsa občinska uprava. Ta prenos je omogočil prestrukturiranje kadrov na Geodetski upravi: zmanjšalo se je namreč število administrativnih delavcev in povečalo število geodetov.

Ker pa ta sistem še vedno ni zadovoljeval čedalje večjih želja uporabnikov katastrskih podatkov, so geodetske uprave same iskale nove poti za hitrejšo in kvalitetnejšo ponudbo. Pri tem je seveda odigral veliko vlogo nagei razvoj mikroručunalnikov v zadnjih letih. Leta 1989 je začel delovati skupni računalniški center upravnih organov v Sloveniji, kamor je bil takoj prenesen centralni register prebivalstva, za njim pa so svoje podatke vanj začele prenašati nekatere geodetske uprave, pri čemer je bila Geodetska uprava Grosuplje med prvimi. Dve takojšnji prednosti tega prenosa sta: bistveno nižja cena izpeljave, saj se obračunajo le materialni stroški, predvsem pa stalno ažuriranje nazlovov, ki se v katastru avtomatsko popravijo, ko se lastnik preseli. Prav nazlovi so bili nenehna in huda težava vseh evidenc, saj so povzročali različna nesoglasja in nepotrebno delo.

Pri tem se je porodila ideja, da bi Geodetska uprava kopijo baze, ki je na Skupnem računalniškem centru, vodila tudi na lastnem osebem računalniku, kje bi lahko spremembe, ki so bile doslej izpeljane le enkrat letno, izpeljevala sproti in jih občasno prenašala na centralni računalnik. Računalniška ekipa, ki deluje na skupnem računalniškem centru, je skupaj s Tonetom Kogovškom, avtorjem, te ideje, le – to tudi izvedla, Geodetska uprava pa jo je testirala.

Razgrnitev podatkov

Da bi ob tej priliki tudi čim bolj precistila in uskladila podatke zemljiškega katastra pa tudi zemljiške knjige – ti dve evidenci skupaj šele pomenita uporabno celoto – se je Geodetska uprava v dogovoru s Skupnim računalniškim centrom odločila za razgrnitev svojih podatkov. Ob tem naj bi v sodelovanju z Upravo za družbene prihodke ugotovila tudi čim bolj natančne podatke o gospodinjstvih, ki so nosilci nekaterih dajatev. Zaradi različnih vzrokov v dolgi zgodovini zemljiške knjige in zemljiškega katastra so tudi med njima nastala precejšnja nesoglasja, poleg tega pa je zaradi nizkih dajatev od kmetijskih zemljišč nastal tudi precejšen razkorak med stanjem v načrtih in stanjem v naravi, saj ljudje sprememb niso prijavljali. Gospodinjstva pa je tako ali tako mogoče ugotoviti le po izjavah ljudi.

Ker je bila podobna razgrnitev leto prej izvedena tudi v občini Trebnje, odziv pa je bil slab, se je komisija skupaj z Geodetsko upravo potrudila, da je v sprememnem dopisu opozorila na vse možne slabosti podatkov, na posledice, ki jih bodo lastniki čutili, če ne bodo podatki usklajeni, na novo davčno zakonodajo in na možnosti odprave nesoglasij. Istočasno je o razgrnitvi s članom v občinskem glasilu »Naša skupnost« in po radiu dodatno obvestila javnost.

Razgrnitev je trajala tri mesece – februar, marec in april – in sicer vsak dan, razen petka, od 8. do 17. ure. Ob petkih je bil čas razgrnitve od 8. do 12. ure. Podatki so bili poslani 18.800 lastnikom oziroma uzičevalcem, odzvalo

pa se jih je kar 3189. Od tega 2457 osebno, 732 pa telefonično. To ni bil samo hud napor za komisijo, temveč tudi za celotno Geodetsko upravo – v njenih prostorih je bila razgrnitev – pa tudi za delavce zemljiške knjige. Komisija se je odločila, da bo podatke poslala prav vsem solastnikom, saj so ti med seboj včasih sprti in je zato hotela zagotovilo, da jih dobi vsakdo. Zanimivo pa je, da so ljudje kljub temu, da so bili posebej opozorjeni na možnost, da lahko pridejo vsak dan, v glavnem vendarle hodili ob uradnih dnevih, največ jih je bilo prav ob sredah. Podatki so bili strankam pošiljani postopno, postavljen pa jim je bil rok za reklamacije 15 dni. Pri tem moramo povedati, da je bil rok samo okvirni in bodo stranke zato – kljub temu, da so roki že potekli – pomalem hodile še vse leto, zaradi česar pomenijo tudi številke o spremembah ali popravkih, navedenih v tem poročilu, le glavino dela, v teku leta pa se bodo zagotovo še povečale.

Podatki so naslednji:

Poslanih kuvert s podatki	18800
Vrmljenih od pošte	750
Strank osebno	2457
Strank telefonično	732
Popravki v bazi oseb (ime, EMŠO, naslov)	470
Popravki v posestnih listih (delež, lastnik)	1514
Popravki na parcelah (dodajanje, sprem. vložkov)	365
Popravki gospodinjstev	828
Odprava začasnih EMŠO	447
Skupaj popravkov	3624

Razlog za vrnitev 750 kuvert s podatki je v tem, da so nekateri lastniki prijavljeni na starih nazlovih, nekateri pa so umrli, pa za njimi še ni bilo zapuščinske razprave. Gre pa za sorazmerno nizek odstotek (3,8%), ki bi bil bistveno večji, če ne bi imeli v povezavi s centralnim registrom prebivalstva ažuriranih nazlovov. Velik del lastnikov teh zemljišč se je že javil, ko je od sosedov slišal, da so dobili podatke, druge pa bo komisija razčistila na druge načine.

Stranke so seveda prišle tudi po informacije v zvezi z zemljiško knjigo, saj so ob pošiljanju podatkov zemljiškega katastra ugotovile, da niso lastnice določenih zemljišč, ki jih uživajo, ali pa da ta niso odpisana, čeprav niso več njihova. Takih informacij je bilo danih 433, različnih informacij, ki niso vplivale na spremembe, pa je bilo danih še 1135. Poleg tega so stranke ob razgrnitvi vložile 760 prijav za spremembo v vrsti rabe (vse lansko leto je bilo takih prijav 240).

Odpravljene napake

Ob razgrnitvi je bilo tudi ugotovljeno, da v občini Grosuplje obstoji 157 uporabnikov družbene lastnine. Tu je treba povedati, da so prav zadeve z družbeno lastnino dostikrat precej nejasne, saj so v zemljiški knjigi in v zemljiškem katastru še nazlovi nekdanjih nosilcev in bi bilo potrebno za vsako parcelo ugotoviti njeno dejansko uporabnika. To pa je naloga premožensko pravne službe in uporabnikov družbene lastnine. Temb bo Geodetska uprava še poslala njihove podatke in jih pozvala, naj jih preverijo.

Čeprav si je predvsem Geodetska uprava pa tudi druge službe z razgrnitvijo samo in z njenimi posledicami nakopala veliko dodatnega dela, je bila ta zagotovo koristna. Odpravljena je bila vrsta napak, od katerih so nekatere nastale ob računalniški nastavitvi, nekatere pa se vlečejo že vrsto let ali celo desetletij. Evidenca zemljiškega katastra je bila namreč v različnih obdobjih različno obravnavana pa tudi njena prostorska ločitve od zemljiške knjige je terjala svoj davek. Poleg odpravljenih napak, so lastniki in uzičevalci dobili nasvete, kaj

storiti, da bodo uredili lastništvo ali pa uskladili stanje v zemljiškem katastru s stanjem v naravi. Tudi gospodinjstva so zdaj sestavljena po izjavah njihovih članov. Razlog, da je bilo tu precej popravkov, je v tem, da so bila sestavljena računalniško po hišnih številkah, na kar so bili lastniki zemljišč v sprememnem dopisu še posebej opozorjeni.

Kolikšni stroški?

Naslednja faza bo usklajevanje zemljiškega katastra z zemljiško knjigo. Davna želja uporabnikov obeh evidenc je namreč, da bi se združili v eno, vendar so bili vsi dosedajni poskusi zaradi določenih posebnosti pa tudi zaradi različnih pristojnosti, zaman. Današnja tehnologija pa omogoča, da se z uskladitvijo obeh evidenc vzpostavi enotna baza, v kateri bodo vzdrževalci evidenc, povezani v mrežo, skrbeli vsak za svoje podatke. S tem bodo odpadli vsi dosedajni pomisleki – predvsem pravnikov – pa tudi fizično

združitve sama bo postala nepotrebna. Geodetska uprava, zemljiška knjiga in Uprava za družbene prihodke so že zdaj povezane v računalniško mrežo, ki bo precej pomagala pri usklajevanju podatkov zemljiškega katastra in zemljiške knjige, kar bo terjalo še nekaj let trdega dela, saj gre za to, da bosta tako zemljiškooknjižni vložek kot posestni list vsebovala iste parcele. Pri tem bo treba marsikaj razčistiti s strankami pa tudi z dodatnimi zapuščinskimi razpravami, kadar gre za pozabljene parcele. Ko bo to urejeno, bo lahko posestni list odpadel, ostal bo le zemljiškooknjižni vložek, ki mu bodo dodani podatki sedanjega posestnega lista. Tako usklajeni evidenci bosta šele podlaga za računalniško obdelavo gradiva, s čimer bo možna kvalitetna izdelava geografskega in informacijskega sistema, ki brez dobrih osnovnih podatkov – ta pa predstavljajo prav zemljiški kataster, dopolnjen z zemljiško knjigo – ne pomeni ničesar. Gre torej za začetek nekega procesa, ki naj bi posodobil zemljiški kataster in zemljiško knjigo, ter ju usposobil za sodobno uporabo. Novi geodetski zakon, ki bo izločil iz uprave storitve ter postavil novo organizacijo geodetske upravne službe na republiški ravni, bo geodetske strokovnjake te službe lahko v celoti usmeril v izboljšavo oziroma obnovo zemljiškega katastra. Pri tem je bojazan, da pomeni republiška organiziranost geodetske upravne službe njeno odtujitev od občine, odveč, saj bodo njene podatke uporabljale iste službe pa tudi izpostave – sedanje geodetske uprave – bodo ostale na istem mestu.

Če rečemo še nekaj o stroških: Celotni stroški razgrnitve so stali 99.400,00 din, od tega stroški Skupnega računalniškega centra, ki je pripravil vse podatke s kuvertami in nazlovi vred, 52.400,00 din, poština pa 47.000,00. Ti stroški ne dosegajo niti cene, ki jo je Geodetska uprava v začetku leta 1990 plačala za enoletno izpeljavo sprememb Geodetskemu zavodu, ki je v preteklih letih opravljal te storitve. Zadnja izpeljava, ki jo je opravila Geodetska uprava sama, pa je bila zastoj, če odštejemo materialne stroške.

VINKO PETRIČ

Piše dr. BORIS KUCHAR

NAŠE KORENINE

O srpanu

V mesecu juliju se zvrstijo največja kmetova dela. V tem času je več kmetovih delovnih praznikov: žetev, mlatav in metev. V preteklosti so bila to prava praznična kmetova obredna opravila, povezana s starimi šegami, predvsem pa z obilico čarodejnih dejanj za zagotovitev dobre letine. K tem obredjem pa je sodila tudi pesem, ki se je ohranjala iz roda v rod. Danes ko vse to, nekoč težko, največkrat pa tudi družabno kmetovo delo opravi stroj, tudi tega veselja in prazničnosti ni več. Le tu in tam v oddaljenih hribovskih krajih lahko še slišimo glasno petje žanjic.

Od ječmena do ajde

Mesec julij – mali srpan – je že, kot ime pove, mesec žetev. Ob koncu je na vrsti že mlatav. V tem mesecu po vrsti dozori žita: ječmen, rž, pšenica in šele pozneje, ob Mihelovem, 29. septembra, še ajda.

Žetev je bila že od nekdanj tudi v naših krajih posebno slovesno kmetovo opravilo. V nekdanjem velikolaškem okraju je imela zato vsaka žanjica prazničen predpasnik in svetlo jopo. Pri žetvi, so si navadno kmetje med seboj pomagali. Zato lahko zapišemo, da je bilo to bolj skupno opravilo.

Vse do uvedbe mehanizacije po drugi svetovni vojni so pri nas želi s srpom, ki je navadno držal pribito napeto platno. Pokošeno žito se je zato lepo naslonilo na že stoječe žito in žanjice so ga s srpi uravnale v snope. Za enim koscem je pobiralo klasje, kar po več žanjic, ki so delale snope. Za žetev je vsaka žanjica prinesla srp s seboj. Navadno so začele žeti že zelo zgodaj. S srpom pa so žele le ženske. Vsaka si je sama naredila prvesmo in naložila nanj nabrano klasje, ter ga povezala v snop. Se leta 1948 so etnologi zapisali, da je bilo ob žetvi na njih v vaseh današnje občine Grosuplje 6 do 8 žanjic. Dvajset let kasneje smo lahko ugotovili, da jih dobijo toliko skupaj ob žetvi na njivi le še redki gospodarji. Najbolj pogosta slika takratne žetve je bila, da je žena na njivi en koscem, navadno gospodar, ženski – žena in hči – pa sta vezali snope.

Požeto žito so zložili v kope, deset snopov v eno kopo, pšenico, rž, ječmen so naložili na voz in ga zapeljali v kozolec. Tu so ga navadno sušili 14 dni, nato pa mlatili. K žetvi je sodila tudi pesem. Žanjice so rade pele: »Lepo je polet 'na svet', začno žanjice pet'.

Mnogo starih obredov in šeg je povezanih z žetvijo, kot na primer ustoličenje prvega požetega snopa, začetek žetve z molitvijo. Žanjice so s srpom navadno naredile križ pred seboj z besedami: »Bog pomagaj in sveti križ božji.« Če pa so žanjice želele ponažati vezacem, so naredile tudi živo povreslo. Odre-

zale so samo klasje, slamo pa pustile, da se je držalo zemlje. Ko je vezač skušal vezati snope, jih ni mogel dvigniti od tal. Ob tem je bilo obilo smeha. Posebno vlogo je pri žetvi igral tudi zadnji snop, ki ga je zvezala žanjica. Temu so rekli baba.

Župnikovo poročilo

Leta 1940 je dobrepoljski župnik in vnet zapisovalec narodnega izročila, Anton Mrkun zapisal: »Pred nekaj deset leti, je bilo čuti po naših vaseh vsako leto pika pok mlatičev, ki so mlatili pšenico, rž in drugo žito. Sedaj se nikjer več ne sliši, da bi mlatili tako lepo ubrano v »čtetvero« ko nekdanj pika poka, pika poka. Sedaj se oglasi le včasih iz kakega skednja pika pok dveh mlatičev.«

Od tega zapisa je že spet minilo dobrih 50 let in način mlatve se je tudi močno spremenil v današnji čas. Vse je danes strojno. Pri samih mlatilnih strojih so bili še potrebni mlatiči, pri kombinjih pa skoraj ne več.

O mlatvi iz okolice Dobrepolje iz začetka stoletja, nam spet poroča župnik Mrkun: »Nekdanji mlatiči so vselej začeli že zgodaj zjutraj s svojim delom, navadno že pred zoro. Mlatili so tako, da so najprej nanesli predi skednja kup žita ali »nasad žita«. Potem pa sta po dva in dva na vsakem koncu mlatila kakih deset snopov naenkrat in sicer tako, da se pika pok cepcev nikoli ni nehal, dokler ni bil cel nasad omlačen. Ko sta dva obračala snopovje žita, sta morala druga dva sama toltči s cepci tako dolgo, da sta prva zopet začela mlatiti. Ko je bil nasad omlačen, so iz snopov naredili otepe in škopove. Otepe so naredili tako, da so omlačene snope povezali v velik zavoj, kopo pa tako da so stresli z omlačene slame zrnje z grabljicami na reto, in ga zrinili v kot. Tudi škopo so povezali v snop.«

Vesela mlatav

Na sosednjem območju v Škocjanskih hribih pa so poznali več načinov ločitve zrnja od slame. Tu so mlatili in otepevali žito. Otepevali so žito le toliko, kolikor so ga rabili za krite še redkih slamanatih streh. Pšenico, ki so jo določili za strepo, so poželi v roke, to je tako, da so dali v snop le po dve peščici požetega žita. Po starem so morale ženske žeti čim bolj pri zemlji, da je bila slama boljša in trša. Suhe snope so pred otepanjem še razstavili na soncu, nato pa so jih na podu otepevali na posebnem stolu tako dolgo, da je izpadlo vse zrnje.

Pri mlatičih je bilo vedno veselo z obilico šal in igrice, predvsem pa z obilo pijače in jedca.

Trdna poroča v svojih zapiskih, da je gospodar iz okolice Grosuplje vprašal svoje mlatiče: »Koliko mislite danes omlatiti? Mlatiči: Povejte nam, koliko nam boste dali pijače in mi bomo povedali koliko bomo mlatili. Veliko dela hoče tudi veliko piti. Nič dela, nič vina, veliko dela, veliko vina: to je pri nas navada.«

Po žetvi in po mlatvi je bil navadno likof. Vse najboljše je prišlo na mizo. V Šentvidu pri Stični so morali za žanjice pripraviti meso, cvrtnak, kuhane suhe češple, kisle mleko, ajdov kruh, tudi bel kruh, pa tudi potic in štrukeljčkov ni smelo zmanjkati. Nasploh so morali že od nekdanj žanjice dobro postreči. Glavna jed ob žetvi in mlatvi pa so tudi v naših krajih bili štruklji. Likof za mlatiče pa je moral biti kot ohcet. Vsak je dobil svoj štrukelj, vsak svoj kos belega kruha. Pri svetem Roku pri Šentvidu so dobili še petelina, potice in vino.

NAŠA SKUPNOST – Ustanovitelj je Skupščina občine Grosuplje – Časopisni svet sestavljajo Rudolf Rome, Jože Miklič, Ivo Frbežar, Marjan Kastelic, Ervin Struna, Franc Ahlin in Majda Može – V uredniškem odboru so Ivan Ahlin, Franc Ahlin, Ivo Frbežar, Mihael Glavan, Željko Kozinc (glavni in odgovorni urednik), dr. Boris Kuhar, Marinka Marinčič – Jevnikar, Jakob Müller in Bogi Pretnar – Tehnični urednik je Željko Kozinc – Naslov: Uredništvo Naše skupnosti, Poštni predal 12 Grosuplje – Telefon 771-327 – Tisk ČGP Delo, Ljubljana – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Časnik izhaja enkrat mesečno v nakladi 8000 izvodov in ga prejema vsa gospodinjstva v občini brezplačno.